

Handleiding Zelfredzaamheid-Matrix voor Jongeren 2020

Handleiding Zelfredzaamheid-Matrix voor Jongeren 2020

Maart 2020, versie 1.0

Tjerk Kamann
Steve Lauriks
Carolien Veldkamp
Matty de Wit

Met illustraties door Lieselot Moed
Ontwerp logo ZRM door Zeppa

© GGD Amsterdam. 2020. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs. De gebruiker mag deze uitgave niet voor willekeurige commerciële doeleinden gebruiken, aanpassen, of overbrengen.

Contact: zrm@ggd.amsterdam.nl

Inhoud

Voorwoord	5
Wat is zelfredzaamheid?	6
Wat levert het meten van zelfredzaamheid op?	7
ZRM Huishoudens, Zelfredzaamheid-Matrix en de ZRM Jongeren: een richtlijn voor screening van individuen in huishoudens	8
Welke ZRM-instrumenten pas je toe en in welke volgorde?	8
Welke niveaus van zelfredzaamheid heeft de ZRM Jongeren?	11
Wat zijn de indicatoren in een cel van de ZRM Jongeren?	12
Hoe geef ik een score op de ZRM Jongeren?	13
Waar moet ik op letten bij het beoordelen: de domeinen van de ZRM Jongeren	15
Financiën	15
Beschrijving	15
Indicatoren	15
Aandachtspunten	16
Werk & Opleiding	16
Beschrijving	16
Indicatoren	17
Aandachtspunten	17
Tijdsbesteding	18
Beschrijving	18
Indicatoren	18
Aandachtspunten	18
Huisvesting	19
Beschrijving	19
Indicatoren	19
Aandachtspunten	20
Huiselijke relaties	20
Beschrijving	20
Indicatoren	20
Aandachtspunten	21
Geestelijke gezondheid	21
Beschrijving	21
Indicatoren	21
Aandachtspunten	22
Lichamelijke gezondheid	22
Beschrijving	22
Indicatoren	22
Aandachtspunten	23
Middelengebruik	23
Beschrijving	23
Indicatoren	24
Aandachtspunten	24
Basale Activiteiten van het Dagelijks Leven (Basale-ADL)	25
Beschrijving	25
Indicatoren	25

Aandachtspunten	25
Instrumentele Activiteiten van het Dagelijks Leven (IADL)	25
Beschrijving	25
Indicatoren	26
Aandachtspunten	27
Sociaal netwerk	27
Beschrijving	27
Indicatoren	27
Aandachtspunten	28
Maatschappelijke participatie	28
Beschrijving	28
Indicatoren	28
Aandachtspunten	29
Justitie	29
Beschrijving	29
Indicatoren	29
Aandachtspunten	30
Bijlage 1: ZRM Jongeren [®] 2020	31

Voorwoord

Nadat de ZRM ontwikkeld was, maakten sommige zorgaanbieders die hulp aan kinderen en jongeren bieden, een eigen versie van de ZRM die toegepast kon worden bij kinderen en jongeren. Het Nederlands Jeugdinstituut en Praktikon hebben vervolgens samen met een aantal jeugdhulpinstellingen gekeken hoe de ZRM toegepast kan worden bij kinderen en jongeren en daarover een advies geschreven. Enerzijds om te voorkomen dat het wiel steeds opnieuw moeten worden uitgevonden, maar vooral om te voorkomen dat overal in het land niet-onderzochte varianten zouden ontstaan. Vervolgens hebben de GGD Amsterdam, het NJI en Praktikon de handen in één geslagen en de ZRM Jongeren ontwikkeld.

De ZRM Jongeren en deze bijbehorende Handleiding voor het gebruik van het instrument, is het resultaat van deze samenwerking. De ZRM Jongeren (al dan niet in combinatie met andere instrumenten uit het (ZRM-) instrumentarium, biedt hulpverleners, managers en wetenschappers die met of voor jongeren werken, bruikbare informatie voor behandeling, sturing en onderzoek. Het is een eerste versie die, naast wetenschappelijk onderzoek naar de psychometrische eigenschappen, door toepassing en ervaring in de praktijk verbeterd kan worden.

Namens de ZRM-kerngroep wensen wij u veel succes met de toepassing van de ZRM Jongeren in uw dagelijks werk en wil ik u van harte uitnodigen uw ervaringen te delen.

Steve Lauriks en Tjerk Kamann

Wat is zelfredzaamheid?

Je kunt zelfredzaam worden genoemd als je een acceptabel niveau van functioneren hebt gerealiseerd op de gebieden (domeinen) waarmee jij, zoals iedereen in de Nederlandse samenleving, in het dagelijks leven te maken krijgt.

Zelfredzaamheid is niet 'alleenredzaamheid'.

Om een acceptabel niveau van functioneren te behouden of te bereiken kan of moet je gebruik maken van de vaardigheden, expertise, middelen en mogelijkheden van anderen. 'Anderen' zijn bijvoorbeeld familie en vrienden, maar ook hulpverleners kunnen helpen in het behouden of bereiken van een acceptabel niveau van functioneren.

Zelfredzaamheid is wel vragen om de hulp van anderen wanneer je die nodig hebt om een acceptabel niveau van functioneren te behouden of te bereiken. Je moet niet alleen hulp vragen aan degene die je kan helpen, je moet je vraag ook zo stellen dat de ander begrijpt hoe hij/zij je kan helpen zelfredzaam te worden of zelfredzaam te blijven. Bovendien moet je op tijd hulp vragen: als je wacht tot een ander jouw problemen opmerkt en voor jou hulp gaat vragen, ben je niet zelfredzaam.

Zelfredzaamheid definiëren we in het algemeen dan als:

Het zelf realiseren van een acceptabel niveau van functioneren op de belangrijke domeinen van het dagelijks leven. Indien nodig door de juiste hulp te organiseren op het moment dat een daling van je functioneringsniveau dreigt of plaatsvindt, die je niet zelf kan voorkomen of verhelpen.

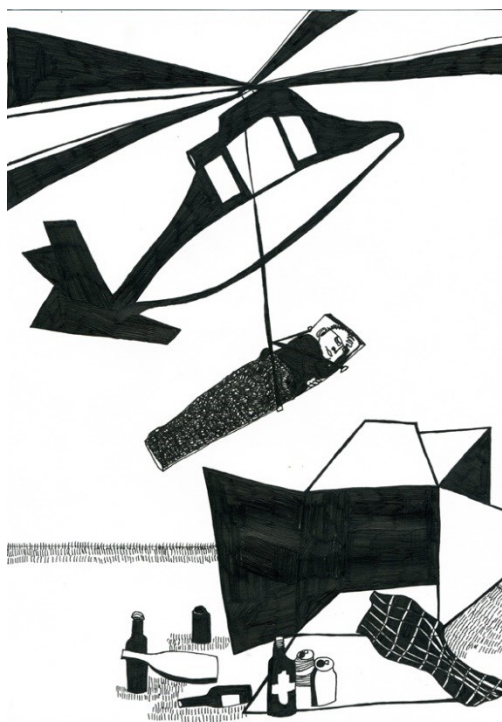

Wat levert het meten van zelfredzaamheid op?

De Zelfredzaamheid-Matrix Jongeren (ZRM Jongeren) is ontwikkeld om het functioneren van mensen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar op alle belangrijke domeinen van het leven in kaart te brengen en drukt dit uit in een score over de mate van zelfredzaamheid van de jongere op dat moment.

De ZRM Jongeren past goed is het werkproces en de cultuur van (jeugd-)zorgsystemen voor jongeren met meervoudige problematiek waarin integraal werken, samenwerking tussen verschillende disciplines en korte lijnen tussen hulpverleners van belang is. Het instrument draagt namelijk bij aan het spreken van één taal tussen hulpverleners met verschillende achtergronden en aan het structureren van informatie die hulpverleners hebben over hun cliënten. De ZRM Jongeren kan dan bijdragen aan de verbetering van casemanagement, het volgen en bijsturen van behandeltrajecten en het monitoren van de ontwikkelingen van de groep in zorg.

De ZRM Jongeren is een screeninginstrument waarmee je integraal *kunt* kijken naar een jongere, doordat alle belangrijke domeinen van het functioneren aan bod komen. Of je integraal *wilt* kijken en of je integraal *mag* kijken hangt af van de situatie waarin de ZRM Jongeren wordt toegepast.

Hierbij moet je onder andere rekening houden met de proportionaliteit van de screening. Belangrijke vragen zijn bijvoorbeeld: moet je het functioneren van een jongere volledig in kaart brengen wanneer de cliënt een enkelvoudige hulpvraag stelt? En hoe weet je als hulpverlener dan dat de enkelvoudige hulpvraag werkelijk voortkomt uit een enkelvoudige hulpbehoefte en er niet meervoudige (complexe) problematiek speelt die de jongere niet wil of kan verwoorden in een hulpvraag?

Iedere instelling of ieder team zou een weloverwogen inschatting van de proportionaliteit van de screening moeten maken alvorens de ZRM Jongeren toe te passen in het zorgproces.

Aan de voorkant van de integrale keten biedt de ZRM Jongeren informatie voor de keuzes met betrekking tot het meest passende aanbod: welke domeinen moet het aanbod omvatten en wat moet de intensiteit van het aanbod

zijn.

Omdat de ZRM Jongeren een maat is voor het functioneren van een persoon kan zij ook worden ingezet om de ontwikkeling van een jongere die een interventie ontvangt te volgen. Gaat een jongere vooruit, op welke domeinen, wordt achteruitgang voorkomen? Dit biedt houvast voor casemanagement en monitoring. De ZRM Jongeren biedt de mogelijkheid om individueel concrete doelen te stellen. Niet bij alle interventies is vooruitgang het doel, stabilisatie bij een jongere die dreigt af te glijden kan ook een doel vormen. Met een doel-ZRM, die de beoogde uitkomsten van behandeling in termen van stabilisatie of vooruitgang op de domeinen van de ZRM beschrijft, kun je dit expliciteren.

Uit de score op de ZRM Jongeren is niet af te leiden wat de oorzaken van het waargenomen functioneren zijn en deze geeft dus geen richting aan een behandeling om deze oorzaken weg te nemen. Daarvoor heb je altijd meer (diagnostische) informatie nodig.

De ZRM Jongeren scores bieden niet alleen inzicht in de ontwikkeling van een individuele jongeren maar worden ook gebruikt om inzicht te krijgen in groepen. Hoe verhoudt de cliëntpopulatie van instelling A zich tot die van andere instellingen, zijn hierin trends waarneembaar, zijn er subgroepen te onderscheiden, hoe ontwikkelen jongeren van instelling A zich ten opzichte van jongeren van andere instellingen, zijn er subgroepen die niet vooruitgaan? Dergelijke vragen kunnen worden beantwoord indien de ZRM Jongeren structureel wordt afgenomen. De ontwikkeling van cliëntgroepen (van een instelling) op de ZRM Jongeren kan aanleiding zijn voor nader onderzoek en gesprek, niet tot afrekening of prestatieafspraken. In onderzoek naar de effectiviteit van interventies kan de ZRM een rol spelen maar dit zal altijd onafhankelijk en volgens gedegen wetenschappelijke methoden moeten worden uitgevoerd.

ZRM Huishoudens, Zelfredzaamheid-Matrix en de ZRM Jongeren: een richtlijn voor screening van individuen in huishoudens

Het ZRM-instrumentarium bestaat uit drie (los van elkaar te gebruiken) meetinstrumenten. Met de ZRM Jongeren krijg je een volledig overzicht van het functioneren van een individu tussen 12 en 18 jaar (al dan niet in een huishouden).

Met de Zelfredzaamheid-Matrix krijg je een volledig overzicht van het functioneren van een volwassen individu (al dan niet in huishouden).

Tot slot krijg je met de ZRM-Huishoudens een volledig overzicht van het functioneren van het leefverband (huishouden) als geheel en een globaal overzicht van het functioneren van de leden in dat huishouden. Als je de zelfredzaamheid van een huishouden in kaart brengt moet je echter altijd ten minste enige informatie hebben over de zelfredzaamheid van de individuen in dat huishouden. Om een volledig beeld te krijgen, kun je het functioneren met de Zelfredzaamheid-Matrix (individuen vanaf 18 jaar) of de ZRM Jongeren (individuen tussen 12 en 18 jaar) beoordelen.

Welke ZRM-instrumenten pas je toe en in welke volgorde?

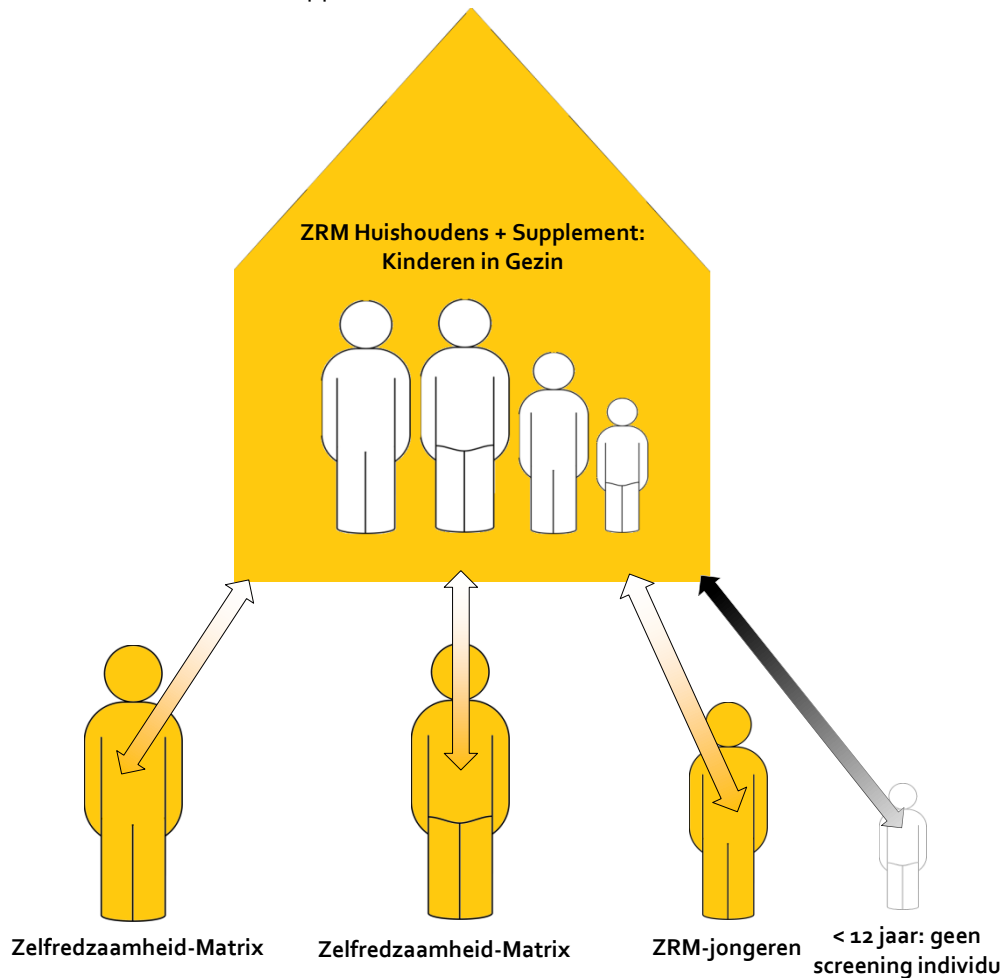
Het basisidee achter de ZRM is dat een behoeftebepaling accurater is, en een interventie effectiever is, wanneer behoeften breed worden geïnventariseerd en in samenhang worden opgepakt. We bieden daarom een instrumentarium om breed te kunnen kijken, en integraal te kunnen ondersteunen. Op het niveau van individuen en huishoudens.

Welke instrumenten je toepast en in welkvolgorde is afhankelijk van de hulpvraag van de cliënt(-en) en de hulpbehoefte die jij als professional vaststelt.

Als een cliënt bijvoorbeeld komt met een hulpvraag op het domein van Werk & Opleiding is het beoordelen van zijn functioneren met de Zelfredzaamheid-Matrix mogelijk het meest relevant. Wanneer dan naar voren komt dat hij vader is van drie kinderen, regelmatig ruzie heeft met zijn partner en de huishoud financiën onder druk staan door zijn baanloosheid, kun je ervoor kiezen om de zelfredzaamheid van het huishouden in zijn geheel in kaart te brengen met de ZRM Huishoudens.

Ook kan een huishouden aankloppen met ondersteuningsvragen wat betreft de opvoeding van jonge kinderen. In eerste instantie sluit het afnemen van de ZRM Huishoudens dan het meest aan op deze ondersteuningsvraag. Als uit de aandachtspunten van individuele leden van het huishouden vervolgens blijkt dat het gamen van de oudste zoon problematische vormen aanneemt, kun je voor hem vervolgens een ZRM Jongeren invullen om een volledig beeld van zijn functioneren te krijgen.

Hieronder is schematisch weergegeven hoe de verschillende ZRM instrumenten met elkaar samenhangen. Merk op dat het functioneren van kinderen jonger dan 12 jaar niet op individueel niveau in kaart gebracht kan worden. De verantwoordelijkheid voor het functioneren van jonge kinderen ligt vrijwel geheel bij het gezin (de ouders). Dit functioneren zie je dan ook alleen terug op het niveau van het huishouden, met name in het ZRM Huishoudens-Supplement.

Wat meet ik met de Zelfredzaamheid-Matrix Jongeren?

Met de Zelfredzaamheid-Matrix Jongeren (ZRM Jongeren) meet je hoe zelfredzaam iemand op één moment is. Alle gegevens over het functioneren van een persoon druk je op de ZRM uit in een oordeel over de mate van zelfredzaamheid van die persoon op dat moment.

Deze mate van zelfredzaamheid is een uitkomst.

Hoe zelfredzaam iemand is in termen van een score op de ZRM Jongeren is een resultaat, het gevolg van allerlei factoren en processen die hebben geleid tot de mate van zelfredzaamheid op dit moment. Met de ZRM Jongeren kijk je dus alleen naar de uitkomst en laat je de oorzaken zoveel mogelijk buiten beschouwing. Hiervoor zijn twee redenen. Ten eerste zijn oorzaken niet altijd zichtbaar en moeilijk in kaart te brengen (bijvoorbeeld persoonlijkheid, cultuur, motivatie). Ten tweede is de manier waarop deze factoren elkaar en de uitkomst (zelfredzaamheid) beïnvloeden heel ingewikkeld. Je beoordeelt de zelfredzaamheid dus zonder uitspraken te doen over de manier waarop dit zo is gekomen.

De mate van zelfredzaamheid is een momentopname.

Met de ZRM Jongeren beoordeel je hoe zelfredzaam iemand nu is. Je maakt als het ware een foto van iemands functioneren. In het algemeen kun je informatie over het functioneren van een persoon langer dan 30 dagen geleden buiten beschouwing laten.

Net zoals je het verleden niet meeneemt in je beoordeling, is het ook belangrijk dat je de beoordeling op de ZRM Jongeren niet baseert op de toekomst. Je *ziet* het functioneren op dit moment, en je *verwacht* dat dit functioneren *waarschijnlijk* zal leiden tot een ander niveau van functioneren, maar dit weet je niet zeker. Jouw verwachting van wat waarschijnlijk zal gebeuren verschilt van andere beoordelaars. Bovendien hebben allerlei factoren nog invloed op wat waarschijnlijk zal gebeuren. In je beoordeling van de mate van zelfredzaamheid op dit moment, ga je dus alleen uit van wat je ziet. Alleen wat nu gebeurt telt.

Welke niveaus van zelfredzaamheid heeft de ZRM Jongeren?

De ZRM Jongeren is ingedeeld in vijf niveaus van zelfredzaamheid.

Het laagste niveau (1) op de schaal is minimale zelfredzaamheid. Het hoogste niveau (5) is maximale zelfredzaamheid. De niveaus zijn aangegeven met een score: een getal tussen 1 en 5 en met een korte beschrijving: 'acuut probleem', 'niet zelfredzaam', 'beperkt zelfredzaam', 'voldoende zelfredzaam', en 'volledig zelfredzaam'.

De niveaus van zelfredzaamheid op één domein sluiten elkaar uit.

Bij de beoordeling op de ZRM Jongeren kies je steeds één van de vijf niveaus per domein. Je kunt niet 'beperkt zelfredzaam' en 'voldoende zelfredzaam' tegelijk zijn op een domein, of een 'acuut

probleem' hebben in de zelfredzaamheid op een domein en tegelijkertijd 'niet zelfredzaam' zijn op datzelfde domein. Je functioneert op het ene of het andere niveau op een domein.

De niveaus van zelfredzaamheid op een domein zijn ordinale categorieën.

Dit betekent dat 'Beperkt zelfredzaam' zijn op een domein beter is dan 'niet zelfredzaam' zijn op dat domein maar slechter dan 'voldoende zelfredzaam' zijn op dat domein. Maar het betekent ook dat je iemand geen score van bijvoorbeeld $2\frac{1}{2}$ ('net niet beperkt zelfredzaam') kunt geven op een domein van de ZRM Jongeren. De mate van zelfredzaamheid van een jongere is op het lagere of het hogere niveau. De ZRM Jongeren heeft geen ruimte tussen de vijf niveaus van zelfredzaamheid.

Wat zijn de indicatoren in een cel van de ZRM Jongeren?

Voor ieder niveau op ieder domein van de ZRM Jongeren zijn indicatoren opgesteld die het specifieke niveau van zelfredzaamheid op het specifieke domein van zelfredzaamheid vormen. De indicatoren gaan over belangrijke *kenmerken* van het domein. Ze geven het niveau van zelfredzaamheid op dit kenmerk van het domein weer. In iedere cel van de ZRM Jongeren zijn één tot drie indicatoren opgenomen die (gezamenlijk) dat niveau van functioneren op dat domein karakteriseren.

De indicatoren bieden je handvatten voor de beoordeling en richtlijnen voor het verzamelen van informatie. Aan de hand van de indicatoren kun je een betrouwbaar oordeel over de mate van zelfredzaamheid geven. Je vergelijkt steeds de situatie van de jongere met betrekking tot het kenmerk waar de indicator over gaat met de indicator in de cel van de ZRM Jongeren. Vervolgens vergelijk je de situatie van de jongere met betrekking tot het volgende kenmerk van dat domein met de volgende indicator in dezelfde cel van de ZRM Jongeren. De cel van de ZRM Jongeren met indicatoren die de situatie van jongere op het domein *gezamenlijk* het best beschrijven is de mate van zelfredzaamheid van de jongere op dat domein.

De indicatoren van de verschillende kenmerken van een domein onderscheiden we van elkaar met bolletjes (•).

Op sommige niveaus is één van de kenmerken genoeg om te kunnen zeggen dat de jongere die mate van zelfredzaamheid heeft terwijl op andere niveaus van hetzelfde domein de combinatie van kenmerken de mate van zelfredzaamheid beschrijven.

Het zijn indicatoren, wat betekent dat niet iedere persoon altijd precies voldoet aan alle indicatoren voor het niveau van zelfredzaamheid op het domein. Je kunt de indicatoren zien als criteria waaraan de populatie die op dat niveau van zelfredzaamheid functioneert in het algemeen voldoet. De kenmerken en indicatoren zijn zo gekozen dat er voor ieder kenmerk in de cel een indicator past op de situatie van de persoon. Er zullen wel altijd bijzondere gevallen zijn die niet volledig in de ene cel of de andere cel passen.

Hoe geef ik een score op de ZRM Jongeren?

De ZRM Jongeren is een beoordelingsinstrument.

Als hulpverlener geef je jouw oordeel over de mate van zelfredzaamheid van de persoon en dit oordeel druk je uit in een score op de ZRM. De domeinen en indicatoren van de ZRM Jongeren schrijven voor welke informatie je nodig hebt om een oordeel te vormen maar *niet hoe* je die informatie verzamelt.

De informatie die je nodig hebt om tot een oordeel te komen kun je uit drie bronnen verzamelen: de *persoon, je collega, je administratie*. In theorie kan elk van deze bronnen voldoende informatie geven voor een betrouwbaar oordeel. In praktijk wordt de score op de ZRM Jongeren veelal op basis van informatie van de jongere gegeven en wordt informatie van ouders, collega's en uit administratie enkel aanvullend gebruikt.

De eerste en voornaamste bron van informatie is dus *de jongere zelf*. De situatie en het functioneren van de persoon op de dertien domeinen kunnen gespreksonderwerpen zijn in een intake-, voortgangs-, evaluatie- of uitstroomgesprek. Je kunt de ZRM Jongeren tijdens het gesprek bij de hand houden als 'topiclijst' en de scores (direct) na het gesprek invullen, of de ZRM Jongeren tijdens het gesprek invullen.

De *tweede* bron van informatie over het functioneren van jongeren zijn de ouders/ verzorgers. Ouders/ verzorgers kennen (na de jongere zelf)

de jongeren meestal het best. Vaak zijn zij ook degene die de hulpvraag verwoorden voor de jongere of de eersten die de gevolgen van problematisch niveau van functioneren van de jongere ondervinden. Aan de andere kant moet je je ook realiseren dat de ouders/ verzorgers een belangrijke rol kunnen spelen in het ontstaan van problematische niveaus van zelfredzaamheid van de jongere en een verantwoordelijkheid hebben in het stabiliseren of verbeteren van de zelfredzaamheid van de jongere. Dit belang kan invloed hebben op welke en in welke mate ouders/verzorgers informatie over het functioneren van de jongere met je delen. De informatie die je krijgt van de ouders/verzorgers is, net als de informatie die je krijgt van de jongere zelf, gekleurd. Het is aan jou om de informatie op waarde te schatten en te wegen op tot een beoordeling van het functioneren van de jongere te komen.

De derde bron van informatie zijn *je collega's* binnen je eigen organisatie en hulpverleners van andere (partner-) organisaties die recent contact hebben gehad met de persoon (denk ook aan leraren en leerling begeleiders op school). Wanneer collega's de persoon ook hebben gesproken of op een andere manier contact hebben gehad met de persoon (bijvoorbeeld op huisbezoek zijn geweest, of de persoon op straat zijn tegengekomen) kun je hun informatie ook gebruiken om tot een oordeel over de mate van zelfredzaamheid van de persoon te komen. Hetzelfde geldt voor hulpverleners en medewerkers van andere instellingen die recent contact hebben gehad met de persoon. Zij hebben mogelijk aanvullende informatie die relevant kan zijn voor een beoordeling van de persoon op de ZRM.

Bij ieder domein dat je beoordeelt kijk je eerst of een jongere aan (het grootste deel van) de indicatoren voor 'volledig zelfredzaam' voldoet. Wanneer dat niet het geval is, bekijk je de indicatoren in de cel 'voldoende zelfredzaamheid' en beoordeel je of deze indicatoren de zelfredzaamheid van de jongere op dit domein goed weergeven. Wanneer dat niet het geval is, bekijk je de indicatoren één niveau daaronder, en zo verder totdat je bij het niveau komt dat de zelfredzaamheid goed weergeeft. Dat wil zeggen, de situatie van de jongere komt overeen met (het grootste deel van) de indicatoren in die cel. Vervolgens verzekert je jezelf ervan dat de indicatoren één niveau daaronder geen goede weergave zijn van de waargenomen zelfredzaamheid (check), en geef je het oordeel. Hieronder is schematisch weergegeven hoe je tot de beoordeling van de zelfredzaamheid op een domein komt.

Waar moet ik op letten bij het beoordelen: de domeinen van de ZRM Jongeren

Hieronder kun je de uitleg van ieder domein van de ZRM Jongeren vinden (de domeinen staan op volgorde zoals ze in de ZRM Jongeren zijn opgenomen). Waar het domein over gaat, een aantal van de belangrijkste definities en wat de specifieke aandachtspunten zijn als je het domein gaat beoordelen staan centraal. Daarnaast vind je hier de toelichting op de indeling van de indicatoren over de niveaus van zelfredzaamheid.

Financiën

Beschrijving

Zelfredzaamheid van jongeren met betrekking tot financiën gaat over hoe een jongere omgaat met het geld dat hij (vrij) kan besteden en de verantwoordelijkheid die hij krijgt van zijn ouders/ verzorgers voor noodzakelijke uitgaven.

Een ruime meerderheid van de jongeren van 12 jaar en ouder krijgt zakgeld, lunchgeld en/of kleedgeld van hun ouders/ verzorgers. Vanaf 12 jaar kunnen jongeren (daarnaast) geld verdienen met klusjes voor familie of kennissen en vanaf 13 jaar kunnen jongeren een inkomen uit een (bij)baan hebben.

Financiële zelfredzaamheid van een jongere betekent dat deze inkomsten tenminste in balans zijn met de uitgaven: hij maakt geen (nieuwe) schulden. Indien hij schulden heeft (door beperkte zelfredzaamheid in het verleden) dan is een (voldoende) zelfredzame jongere deze aan het aflossen.

Naast de balans tussen de inkomsten en uitgaven, is van belang waaraan de jongere zijn geld uitgeeft. Je kunt hierbij denken aan afspraken met ouders/verzorgers over wat de jongere moet betalen van het geld dat ze hem geven om (zijn) kleren te kopen, te lunchen op school of (telefoon) abonnementen te betalen. Financiële zelfredzaamheid is dan ook het dragen van enige verantwoordelijkheid voor deze noodzakelijke uitgaven en hiervoor budget te reserveren (gepast uitgeven). Tegenover dit gepast uitgeven staan dan impulsaankopen (spontaan uitgeven), of geld uitgeven aan dingen die slecht zijn voor de gezondheid of het welzijn van de jongere (bijvoorbeeld alleen aan fastfood of snoep, en in het uiterste geval natuurlijk drugs, alcohol of gokken). De volledig financieel zelfredzame jongere heeft geen schulden en (naast het geld dat hij van zijn ouders krijgt) extra vrij besteedbaar inkomen uit klusjes of een (bij)baan dat hij deels besteed aan noodzakelijke behoeften maar niet allemaal uitgeeft waardoor hij spaart. We beschouwen jongeren met extra geld uit werk als meer zelfredzaam omdat (a) jongeren zelf leren sparen voor grotere aankopen (denk aan een spelcomputer, een fiets). Daarnaast leren zij dat je (meer) geld kunt verkrijgen door (meer) te werken.

Indicatoren

- *Beschikbaarheid van vrij besteedbaar inkomen met verantwoordelijkheid voor noodzakelijke uitgaven*
 - beschikt niet over vrij besteedbaar inkomen (2) / beschikt over vrij besteedbaar inkomen van ouders zonder verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften (3) / beschikt over vrij besteedbaar inkomen van ouders met enige verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften (4) / beschikt over vrij besteedbaar inkomen uit klusjes of (bij)baan met enige verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften (5)
- *Uitgavepatroon*

- spontaan of ongepast uitgeven (2) / gepast uitgeven (4) / aan het eind van de maand is geld over (5)
- *Dynamiek van schulden*
 - groeiende complexe schulden (1) / groeiende schulden (2) / schulden zijn stabiel of onder beheer van derden (3) / schulden verminderen (4) / geen schulden (5)

Aandachtspunten

Ouders zijn onderhoudsplichtig voor levensonderhoud en studie totdat hun kinderen 21 jaar zijn. Dit domein gaat dan ook alleen over het (omgaan met) het geld dat de jongere zelf beheerd. Om de jongere te leren omgaan met geld dragen ouders/verzorgers wel vaak een aantal van de verantwoordelijkheden (deels) over, in die zin dat zij die niet meer in natura geven maar in geld. Kleedgeld en lunchgeld zijn hier de belangrijkste voorbeelden maar ook verantwoordelijkheid voor abonnementen (telefoon, magazines) en contributie (sportclubs) kan hieronder worden verstaan.

12-jarigen mogen volgens de wet niet werken, maar zij mogen wel klusjes doen voor familie en kennissen. Vanaf 13 jaar en ouder mogen betaalde werkzaamheden in de vorm van een bijbaan worden gedaan.

De meest voorkomende schulden zijn: leningen bij banken of financiers, postorderbedrijven, rood staan, boetes en fraudeschulden, achterstand betalingen (bijv. telefoon en andere abonnementen), en schulden bij familie en kennissen.

Werk & Opleiding

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot werk & opleiding gaat met name over de vraag of minderjarige jongeren goed op weg zijn een startkwalificatie te behalen voor werk op de arbeidsmarkt (diploma havo, vwo, mbo-2 of hoger). Sommige jongeren hebben een startkwalificatie, zijn klaar met school en begeven zich al op de arbeidsmarkt. Bij deze jongeren bekijk je of zij betaald werk hebben.

In eerste instantie beoordeel je of een jongere een opleiding volgt. De meeste jongeren zullen een voltijdsopleiding volgen en nog geen baan hebben. Hierbij let je op of leerlingen niet alleen "op papier" een opleiding volgen maar ook daadwerkelijk op schema lopen met hun opleiding en de mate waarin wordt verzuimd.

Andere en wat oudere jongeren hebben een startkwalificatie behaald en richten zich al meer op betaald werk op de arbeidsmarkt. Wanneer dit laatste het geval is kijk je of de jonge werker adequaat is toegerust en verzekerd om het werk uit te voeren en de stabiliteit van het werk. Met toerusting bedoelen we dat de jongere de juiste middelen, materialen en vaardigheden heeft om het werk uit te voeren. Denk hierbij aan (veilig) gereedschap, juiste werkkleding, en het hebben van certificaten om met gereedschappen om te gaan (bijvoorbeeld heftruck-certificaat, certificaat sociale hygiëne e.d.).

Wanneer een jongere geen voltijdsopleiding volgt en geen werk heeft, kan het zijn dat hij/zij een traject naar opleiding/werk volgt. Hiermee bedoelen we dat de jongere begeleid wordt naar opleiding of werk. Het is hierbij van belang onderscheid te maken naar jongeren met een startkwalificatie (begeleiding naar opleiding met een hoger niveau dan startkwalificatie of betaald werk) en jongeren zonder een startkwalificatie (begeleiding naar opleiding voor startkwalificatie, wellicht in combinatie met werk)

Heeft een jongere geen (traject naar) opleiding/werk dan bekijk je of er wel sprake is van zoekactiviteiten naar opleiding/werk. Hierbij kun je denken aan activiteiten als solliciteren, een sollicitatiecursus volgen, of een assessment of beroepsoriëntatie test doen, maar ook een CV op een vacature-site plaatsen of de open dag van een opleiding bezoeken.

Indicatoren

- *Op schema met opleiding*
 - geen opleiding (1) / papieren opleiding (2) / loopt achter (studievertraging) (3) / op schema (4) / presteert zeer goed (5)
- *Betaald werk verrichten*
 - geen werk (1 en 2) / heeft startkwalificatie met tijdelijk werk (4) / heeft startkwalificatie met vast werk (5)
- *Traject naar opleiding/werk*
 - geen traject (1 en 2) / traject naar opleiding/werk (3) / heeft startkwalificatie met traject naar opleiding/werk (4)
- *Status van werk & opleiding*
 - Werk zonder adequate toerusting of verzekering (1) / dreigend ontslag of dreigende drop-out of veel schoolverzuim (2) / geregeld verzuim (3) / zelden verzuim (4) / nooit verzuim (5)
- *Zoekactiviteiten opleiding/werk*
 - geen zoekactiviteiten (1) / wel zoekactiviteiten (2)

Aandachtspunten

Bij de beoordeling van "werk" gaat het om betaald werk. Je beoordeelt hierbij niet de "bijbaantjes" die jongeren naast hun voltijdsopleiding doen, maar de banen die zij vinden wanneer zij geen leerplicht meer hebben.

De leerplicht geldt tot en met het schooljaar waarin een leerling 16 jaar wordt. De leerplicht verloopt wanneer de leerling een startkwalificatie behaalt. Zonder startkwalificatie moeten leerlingen naar school totdat zij 18 jaar zijn, de kwalificatieplicht. Een startkwalificatie is een diploma vwo, havo of mbo niveau 2 of hoger. Leerlingen die nog geen 18 jaar zijn maar wel praktijkonderwijs hebben afgerond of die het voortgezet speciaal onderwijs met een uitstroomprofiel arbeidsmarkt of dagbesteding hebben gevolgd, zijn vrijgesteld van de kwalificatieplicht.

Tijdsbesteding

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot tijdsbesteding gaat over de mate waarin activiteiten gedurende de dag als plezierig of nuttig worden ervaren door de jongere, de mate waarin een jongere structuur in zijn dag aanbrengt en het dag-nachtritme van een jongere.

Bij plezierige of nuttige activiteiten kun je denken aan vrijetijdsactiviteiten die binnenshuis (bijvoorbeeld puzzelen, internetgebruik, hobby's) of buitenshuis plaatsvinden (bijvoorbeeld sporten, uitgaan of 'chillen' met vrienden), activiteiten die door anderen georganiseerd zijn (bijvoorbeeld vrijwilligerswerk), activiteiten waaraan een jongere deelneemt vanuit een specifieke hulp- of zorgbehoefte (bijvoorbeeld georganiseerde dagbesteding, ziekenhuisbezoek) of verplichte activiteiten zoals naar school gaan, werken, of activiteiten in het kader van straf maatregelen.

Het hebben van een zekere mate van structuur gedurende de dag en/of week is een belangrijke onderliggende component die duidt op een gezonde tijdsbesteding. Die structuur kan deels voortvloeien uit structurerende activiteiten en verplichtingen (school, werk, of sociale verplichtingen), maar ook uit zorg gerelateerde verplichtingen (medicijngebruik, afspraken met de medisch specialist) en routinematige activiteiten zoals het nuttigen van ontbijt, middageten en avondeten op gezette tijden. Het ontbreken van een structuur in de dag kan een negatieve uitwerking hebben op de tijdsbesteding.

Het dag-nachtritme is een belangrijk aspect van de tijdsbesteding. Een gezond dag-nachtritme is tenminste overdag wakker zijn en 's nachts slapen. Daarnaast is de variatie in tijden van naar bed gaan en opstaan, oftewel het slaap-waakritme, een element van het dag-nachtritme. Vragen die je hierbij kunt stellen zijn: 'Gaat de jongere iedere avond ongeveer op dezelfde tijd naar bed en staat hij of zij op dezelfde tijd op?' en 'Ligt de jongere 's nachts wakker en is hij 's nachts actief en overdag inactief?'.

Indicatoren

- *Plezierige of nuttige activiteiten*
 - afwezig (1) / nauwelijks (2) / onvoldoende (3) / voldoende (4) / tijd is overwegend plezierig of nuttig besteed (5)
- *Structuur in de dag*
 - geen (1) / nauwelijks (2) / voldoende (3)
- *Dag-nacht ritme*
 - onregelmatig (1) / afwijkend (2) / enige afwijkingen (3) / heeft geen negatieve invloed op functioneren (4) / gezond (5)

Aandachtspunten

Wat "plezierig of nuttig" is voor een jongere hoeft dat niet per se ook te zijn in de ogen van de hulp- of zorgverlener. Het gaat om hoeveel voldoening een jongere uit de activiteit haalt, of de jongere de activiteit doet om verveling tegen te gaan, of de jongere mogelijkheden heeft om alternatieve activiteiten te ondernemen die meer plezierig en/of nuttig voor hem zijn, en of de activiteit een mogelijke negatieve invloed heeft op andere aspecten van het functioneren (bijvoorbeeld in het geval van aan verslaving gerelateerde of criminele activiteiten).

Wanneer een jongere een afwijkend dag-nacht ritme heeft, zonder negatieve invloed op zijn functioneren, dan is de zelfredzaamheid op dit domein afhankelijk van de mate waarin de jongere zijn dag invult met plezierige en/of nuttige activiteiten. Vanaf score 4 ('voldoende zelfredzaam') en hoger ondervindt de jongere geen negatieve consequenties door het eventuele ontbreken van een dag-nacht ritme.

Dit domein is nauw verbonden aan en heeft enige overlap met andere domeinen van de ZRM Jongeren, met name Werk & Opleiding en Maatschappelijke Participatie. Deze drie domeinen gaan allemaal over de aanwezigheid en kwaliteit van de activiteiten die de jongere op een dag uitvoert. Bijvoorbeeld, wanneer een jongere vrijwilligerswerk doet dan weeg je dit ook mee bij het toekennen van een score op het domein *Maatschappelijke Participatie*. De mate waarin het doen van vrijwilligerswerk als plezierig en nuttig wordt ervaren en bijdraagt aan het hebben van een structuur in de dag weeg je dan mee op het domein *Tijdsbesteding*. Gerelateerde domeinen gaan dus over de activiteiten die volgens de normen van de maatschappij nuttig zijn (zoals participeren) terwijl het domein Tijdsbesteding gaat over meer subjectieve elementen van die activiteiten, zoals de beleving van de tijd (als nuttig of plezierig) die aan die activiteiten wordt besteed en de invloed ervan op de structuur en het ritme van de dag.

Huisvesting

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot huisvesting gaat over de stabiliteit, kwaliteit en autonomie van de woonsituatie van de jongere. Je kunt met dit domein zowel in- als uitwonende jongeren beoordelen.

Onder stabiliteit verstaan we de verwachte duur van het verblijf in de huidige huisvesting, het gaat dan om de vraag hoe lang de jongere nog in de huidige woning kan blijven. Een kortdurend (korter dan een half jaar) tijdelijk huurcontract is dan niet stabiel.

Kwaliteit van de huisvesting definiëren we als huisvesting die veilig is (denk hierbij aan vochtigheid, luchtkwaliteit, gas- en waterleidingen e.d.) en toereikend is (denk hierbij aan woonoppervlakte in relatie tot gezinsomvang, verwarming en verlichting, inboedel zoals bed, tafel, stoel e.d.). Het gaat hierbij om wat wettelijk gezien toereikende woonruimte is. Jongeren onder de 18 jaar die zelfstandig wonen, zullen veelal een kamer of appartement bewonen. Voor jongeren is deze woonoppervlakte dan veelal toereikend.

Autonomie met betrekking tot huisvesting betreft bij jongeren de onafhankelijkheid van *professionele ondersteuning* om in veilige en stabiele huisvesting te voorzien. Minderjarige jongeren kunnen juridisch gezien nog niet zelf een (huur)contract hebben. Huisvesting van deze jongeren is dus eigenlijk sowieso niet geheel autonoom. In de ZRM jongeren beschouwen we (a) bij ouders inwonen en (b) zelfstandig wonen zonder professionele begeleiding als volledig zelfredzaam wat betreft "autonomie". Een voorbeeld van niet-autonome huisvesting is wanneer de jongere in een instelling verblijft. Een voorbeeld van gedeeltelijk autonome huisvesting is een vorm van begeleid wonen. Daarbij heeft een instelling nog een rol in de huisvesting.

Indicatoren

- *Veiligheid en toereikendheid van de huisvesting*
 - dakloos (1) / voor wonen ongeschikte huisvesting (2) / veilig maar marginaal toereikend (3) / veilig en toereikend (4 en 5).

- *Stabiliteit van de huisvesting*
 - in crisisopvang (1) / dreigende huisuitzetting (2) / stabiel maar marginaal of in onderhuur (3) / stabiel (4 en 5)
- *Autonomie van de huisvesting*
 - niet-autonoom (3) / gedeeltelijk autonoom (4) / inwonend of zelfstandig uitwonend (5)

Aandachtspunten

Verblijf in de gevangenis of in een zorginstelling is veilig, toereikend, en (mogelijk) stabiel, maar niet-autonome huisvesting.

Huiselijke relaties

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot huiselijk relaties gaat over de vraag of de jongere goede relaties onderhoudt met de personen met wie hij een huishouden deelt.

Wordt de jongere ondersteund door de leden van het huishouden in zijn groei en ontwikkeling of hebben leden van het huishouden een negatieve invloed op het functioneren van de jongere? Andersom geldt ook: ondersteunt de jongere de leden van het huishouden in hun groei en ontwikkeling of heeft de jongere juist een negatieve invloed op het functioneren van één of meer leden van het huishouden? Je beoordeelt de kwaliteit van alle relaties van de jongere met de andere leden van het huishouden.

Indien de jongere bij (één van de) ouders/verzorgers woont, betreft het de beoordeling van de relaties in dat huishouden. Indien een jongere deel uitmaakt van meerdere huishoudens (denk aan co-ouderschap) beoordeel je al deze gezinssituaties als een geheel. Je beschouwt dan de relaties in de verschillende gezinssituaties als de huiselijke relaties binnen het huishouden waarvan de jongere onderdeel uitmaakt. Het domein betreft onder andere de signalering van geweld in huiselijke kring, mishandeling en verwaarlozing. Het is daarbij van belang om zowel verbale als non-verbale aanwijzingen te signaleren. Wanneer geen sprake is van misbruik of verwaarlozing kan een huiselijke omgeving bedreigend zijn door negatieve, (onder-)drukkende interpersoonlijke relaties die de jongere belemmeren in zijn groei en ontwikkeling.

Indicatoren

- *Kwaliteit van huiselijke relaties*
 - aanhoudende relationele problemen (2) / spanningen in relaties met leden van het huishouden (3) / relationele problemen zijn niet (meer) aanwezig (4) / communicatie met leden van huishouden is consistent open (5)
- *Geweld in huiselijke kring*
 - sprake van geweld in huiselijke kring, (kinder)mishandeling, misbruik, of verwaarlozing (1) / dreigend geweld in huiselijke kring, (kinder)mishandeling, misbruik, of verwaarlozing (2)
- *Acties met betrekking tot huiselijke relaties*

- probeert negatief gedrag te veranderen (3) / woont alleen (4) / steunt en wordt gesteund binnen het huishouden (5)

Aandachtspunten

Jongeren die op een afdeling in een instelling wonen, of het huishouden (gemeenschappelijke badkamer, keuken en woonkamer) met een groot aantal andere jongeren delen (zoals bijvoorbeeld in een studentenhuys) hebben veel huiselijke relaties die tenminste geen negatieve invloed moeten hebben op het functioneren van de jongere om een voldoende score op dit domein te kunnen geven.

Een jongere kan zowel slachtoffer als dader zijn in relationele problemen tussen leden van het huishouden.

Jongeren die alleen wonen, hun huishouden met niemand anders delen beoordeel je als voldoende zelfredzaam (4) op dit domein. Dit zal in de praktijk nauwelijks voorkomen, maar er is groep 18- die alleen woont, daarom noemen we het hier toch als aandachtspunt.

Geestelijke gezondheid

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot geestelijke gezondheid gaat over de aan- of afwezigheid van geestelijke gezondheidsproblemen en, als er sprake is van geestelijke gezondheidsproblemen, hoe de jongere daarmee omgaat. Geestelijke gezondheidsproblemen betreffen ook gedrags- en ontwikkelingsproblematiek (denk aan ADHD, ASS of ernstige puberteitsproblematiek). De centrale vraag hier is welke invloed de geestelijke stoornis heeft op het dagelijks functioneren van de jongere. Dit hangt af van of de jongere last heeft van, symptomen van, een geestelijke stoornis. Denk bijvoorbeeld aan depressieve-, bipolaire-, psychotische stoornis, schizofrenie, (posttraumatische) stressstoornis of persoonlijkheidsstoornis. Wanneer de jongere kampt met een geestelijke stoornis is de vraag hoe hij met de problemen omgaat: wordt de jongere behandeld en volgt de jongere de behandeling (is de jongere behandeltrouw).

Indicatoren

- *Geestelijke gezondheidsstatus*
 - noodsituatie (1) / aanhoudende aandoening (2) / aandoening (3) / onrust die voorspelbare reactie is op stressoren in het leven (4) / gezond (5)
- *Invloed op het functioneren*
 - gevaar voor zichzelf of anderen (1) / ernstig beperkt (2) / beperkt (3) / marginaal beperkt (4) / niet meer dan de dagelijkse beslommeringen (5)
- *Behandeling en behandeltrouw*
 - geen behandeling (2) / behandeltrouw minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw (3) / goede behandeltrouw of geen behandeling nodig (4)

Aandachtspunten

Personen die geestelijke problemen hebben waarvoor behandeling mogelijk en nodig is, maar daarvoor niet behandeld worden scoren maximaal een 2 (niet zelfredzaam) op dit domein.

Onder geestelijke problemen verstaan we symptomen van een pathologie (ziekteverschijnselen). Sombereid over het recent overlijden van een dierbare is dus *geen* geestelijk probleem maar een voorspelbare reactie met een duidelijke aanleiding (stressor). Hetzelfde geldt voor stress door bijvoorbeeld ernstige financiële problemen of een zeer onzekere huisvestings situatie. Als de aanleiding al lang is weggefallen en de geestelijke status (somer, stress) nog steeds bestaat is het echter wel een geestelijk probleem. Puberteitsproblemen behoren in principe tot normale stressoren in het leven en zijn een voorspelbare reactie in een bepaalde leeftijdsfase. Als de puberteitsproblemen zodanig ernstig zijn dat zij het functioneren van de jongere en daarmee de ontwikkeling van de jongere bedreigen, is het wel een geestelijk gezondheidsprobleem.

Wanneer de jongere met een geestelijke aandoening onder behandeling is en de behandeling goed volgt maar (nog) beperkt is in het functioneren, scoort hij een 3 (beperkt zelfredzaam) op dit domein.

Lichamelijke gezondheid

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot lichamelijke gezondheid gaat over de aan- of afwezigheid van een lichamelijke aandoening en - indien aanwezig - hoe de jongere hiermee omgaat. Onder lichamelijke aandoeningen worden zowel verwondingen (bijvoorbeeld ten gevolge van een ongeluk), als kortdurende (bijvoorbeeld griep) en chronische ziekten (bijvoorbeeld diabetes) verstaan. Het functioneren van jongeren kan ook beperkt worden doordat de levensstijl gezondheidsproblemen oplevert. Denk aan jongeren die te zwaar zijn, waardoor zij lichamenlijk ongemak ervaren.

Enkele vragen die voor de beoordeling van de zelfredzaamheid met betrekking tot de fysieke gezondheid gesteld kunnen worden zijn: 'Zijn de wonden verzorgd (van pleister plakken tot eerste hulp)?' en 'Zijn medicijnen ingenomen in als voorgeschreven (ook vernieuwen recept, controle door behandelaar, behandeltrouw)'.

Indicatoren

- *Lichamelijke gezondheidsstatus*
 - een noodgeval of kritieke situatie (1) / (chronische) aandoening die medische behandeling vereist (2) / aandoening (3) / minimaal ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten (4) / gezond (5)
- *Invloed op het functioneren*
 - direct medische aandacht nodig (1) / ernstig beperkt (2) / beperkt (3) / marginaal beperkt (4) / gezonde leefstijl (5)
- *Behandeling en behandeltrouw*

- geen behandeling (2) / behandeltrouw minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw (3) / goede behandeltrouw of geen behandeling nodig (4)

Aandachtspunten

Een kritieke situatie is een acuut probleem maar hoeft niet direct levensbedreigend te zijn: een hartinfarct is een kritieke situatie, een gebroken arm is dat ook en een slecht verzorgde wond met zichtbare ernstige ontstekingsverschijnselen en eerste tekenen van bloedvergiftiging ook.

Een jongere met een chronische of ernstige aandoening die behandeld zou moeten worden maar dat niet wordt, scoort maximaal een 2 (niet zelfredzaam) op dit domein.

Wanneer de jongere met een lichamelijke aandoening onder behandeling is en de behandeling goed volgt maar (nog) beperkt is in het functioneren, scoort hij een 3 (beperkt zelfredzaam) op dit domein.

Personen met een chronische aandoening zoals diabetes of een COPD, scoren maximaal een 4 (voldoende zelfredzaam).

Middelengebruik

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot middelengebruik gaat over het drug-, gok- en alcoholgebruik van de jongere en welke invloed dit heeft op het dagelijks functioneren van de jongere. Ook problematische vormen van activiteiten (bijvoorbeeld van gamen), en andere gedragsverslavingen kunnen hieronder vallen. Wanneer de jongere in behandeling is voor zijn middelengebruik of gedragsverslaving weegt ook de behandeltrouw mee in de beoordeling op dit domein.

Gebruik van ieder middel inclusief alcohol en nicotine is een beperking van de zelfredzaamheid van een jongere omdat alle middelen verboden zijn of (tenminste) afgeraden/ ontmoedigt wordt vanuit een gezondheids- of maatschappelijk perspectief.

Een belangrijke vraag met betrekking tot dit domein is of, en hoeveel problemen de jongere ondervindt met sociale, werk gerelateerde, geestelijke of fysieke activiteiten ten gevolge van het alcohol-/ drug-/ gokgebruik of activiteiten (oftewel 'Is de jongere in staat zijn middelengebruik te controleren?'). Dit is een belangrijk onderscheid om een jongere als beperkt zelfredzaam (middelengebruik maar geen problemen die daaraan gerelateerd zijn), of als niet zelfredzaam (middelengebruik of activiteiten met problemen als gevolg) te beoordelen.

De (DSM-IV) criteria voor verslaving zijn (samengevat):

1. tolerantie,
2. onthoudingsverschijnselen,
3. grote hoeveelheden – lange tijd,
4. 'craving' of hunkering, sterke(rusteloze) drang),
5. veel tijd besteden aan bemachtigen/ gebruik/ herstel,
6. opgeven van belangrijke sociale/ beroepsmatige bezigheden,

7. doorgaan met gebruik ondanks kennis van negatieve fysieke of psychische gevolgen.

Om een beoordeling op dit domein te geven hoef je (uiteraard) niet zelf een diagnose verslaving te geven. Je kunt wel vragen of de cliënt is gediagnosticeerd (in relatie tot behandeling en behandeltrouw) en bovenstaande criteria voor verslaving in het achterhoofd houden wanneer de jongere iets verteld over hoe hij omgaat met middelen of bepaalde activiteiten (bijv. gamen).

Indicatoren

- *Middelengebruik*
 - (gedrags-) stoornis/ afhankelijk van het gebruik van middelen of van games/gokken/ seks/ internet (1) / gebruik van middelen of problematisch 'gebruik' van games/ gokken/ seks/ internet (2) / gebruik van middelen (3) / geen gebruik ondanks sterke drang (4) / geen gebruik (5)
- *Invloed op het functioneren*
 - gebruik veroorzaakt/ verergert lichamelijke/ geestelijke problemen die behandeling vereisen (1) / aan middelengebruik gerelateerde lichamelijke/ geestelijke problemen of problemen thuis/ op school/ op het werk (2) / geen aan middelen gebruik gerelateerde problemen (3) / sterke drang (4) / geen sterke drang (5)
- *Behandeling en behandeltrouw*
 - geen behandeling (2) / behandeltrouw minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw (3) / behandeling met potentieel verslavend middel zonder bijgebruik (4)

Aandachtspunten

Ieder gebruik van alcohol of tabak (nicotine) is middelengebruik, dus ook een glas bier of wijn bij het eten, en roken van sigaretten of sigaren. Cafeïne (koffie/ thee), valt *niet* onder middelengebruik zoals dat wordt bedoeld bij voldoende (4) en volledig (5) zelfredzaam op dit domein. Voor deze indeling is gekozen op basis van het de verslavingspotentie en (sociale) schadelijkheid van deze middelen.

Er is een groot aantal middelen en activiteiten waarvan gebruik op zichzelf niet schadelijk (zoals koffie, thee, gamen) of zelfs bevorderlijk zijn (zoals eten, seks, spullen kopen) voor ons functioneren. Deze middelen prikkelen net als verdovende middelen het beloningssysteem in de hersenen. Hoewel we het gebruik van deze middelen en activiteiten niet verstaan onder het middelengebruik als bedoeld bij voldoende (4) en volledig zelfredzaam (5, zie ook het bovenstaande aandachtspunt), kun je de invloed van deze middelen en activiteiten op het functioneren wel scoren op dit domein wanneer het gebruik (of misbruik) kunt relateren aan problemen met betrekking tot het sociaal, arbeidsmatig, lichamelijk of geestelijk functioneren. Zeker als het middel gebruikt wordt op een manier en met een mate dat je kunt spreken van een verslaving (volgens de criteria van de DSM, zie hierboven).

Het gebruik van bepaalde medicijnen (denk bijvoorbeeld aan slaapmiddelen of sterke pijnstillers) kun je ook onder middelengebruik beoordelen maar alleen als deze zonder voorschrift van een arts worden gebruikt of meer dan voorgeschreven worden gebruikt. Dit onderscheidt zich van behandeltrouw op andere domeinen (te weten Lichamelijke gezondheid, Geestelijke gezondheid en Middelengebruik) in

dat het gebruik van de medicijnen in het kader van Middelengebruik niet of nauwelijks gerelateerd is aan de behandeling.

Basale Activiteiten van het Dagelijks Leven (Basale-ADL)

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot de basale activiteiten van het dagelijks leven gaat over de mate waarin de jongere de activiteiten uitvoert en heeft uitgevoerd die een jongere moet doen om zijn lichamelijke veiligheid en welzijn te behouden. Specifiek gaat dit domein over de uitvoering van de volgende activiteiten:

- *verplaatsen* = je (binnenshuis) van de ene ruimte naar de andere ruimte bewegen. Bijvoorbeeld van slaapkamer naar badkamer, van woonkamer naar keuken, van bed naar stoel e.d.
- *persoonlijke hygiëne* = je wassen en je lichaam verzorgen
- *kleden* = kleren aantrekken die geschikt zijn, gegeven de omgeving en het weer
- *voeden* = voldoende, gezond voedsel (eten en drinken) tot je nemen
- *toiletbezoek* = op tijd naar het toilet gaan en adequaat gebruik maken van het toilet

Indicatoren

- *Uitvoering van de gebieden van de basale ADL*
 - niet uitgevoerd (1) / meerdere gebieden beperkt uitgevoerd (2) / enkel gebied beperkt uitgevoerd (3) / uitvoering onbeperkt (4 en 5)
- *Gebruik van hulp(middelen) bij de uitvoering van de basale ADL*
 - Gebruikt hulp(middelen) (4) / gebruikt geen hulp (middelen) (5)

Aandachtspunten

Personen die een of meer basale activiteiten van het dagelijks leven met hulp van anderen (ouders/verzorgers en/of professionele hulpverleners) of met hulp van hulpmiddelen (bijvoorbeeld hulphond, rolstoel) uitvoeren scoren een 4 (voldoende zelfredzaam) op dit domein, als deze activiteiten volledig worden uitgevoerd. Met andere woorden, de jongere die zich verplaatst, lichamelijk verzorgd is, goed gekleed is (in relatie tot de weersomstandigheden), gevoed is en naar het toilet is geweest (mede) dankzij de hulp van anderen of een hulpmiddel is voldoende zelfredzaam.

Bij de scores 1, 2 en 3 is het gebruik van hulp(-middelen) niet belangrijk omdat er enkele/ meerdere activiteiten zijn die niet/ beperkt worden uitgevoerd.

Bij score 1 heeft het niet uitvoeren van basale activiteiten van het dagelijks leven zichtbaar geleid tot een situatie van uitdroging, verhongering of vervuiling.

Instrumentele Activiteiten van het Dagelijks Leven (IADL)

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot instrumentele activiteiten van het dagelijks leven gaat over het uitvoeren van- en de kwaliteit van de verrichtingen die een jongere doet om veilig en duurzaam te functioneren in zijn omgeving. Voor jongeren geldt dat naarmate zij ouder worden, zij steeds zelfstandiger hun weg moeten vinden bij en gebruik kunnen maken van (overheids-)instanties. Leeftijdsadequaat communiceren en gebruik maken van deze services is een onderdeel van de instrumentele ADL. Specifiek gaat dit domein over de uitvoering van activiteiten op de volgende gebieden:

- *koken* = je voedsel bereiden/ geschikt maken voor consumptie
- *vervoeren* = je verplaatsen van de ene locatie naar de andere al dan niet door gebruik te maken van een vervoersmiddel (fiets, auto, openbaar vervoer e.d.)
- *inkopen doen* = spullen (eten, drinken, kleding e.d.) kopen die je nodig hebt
- *huishoudelijk werk* = je woning en directe omgeving schoonmaken en verzorgen.
- *administratie* = je post verwerken en berichten van diensten waar je gebruik van maakt ordenen en afhandelen.
- *Kennis en gebruik van instanties is bijvoorbeeld:* communicatie en gebruik maken van (de diensten van) school, belastingdienst, bank, commerciële diensten en services (abonnementen), clubs en verenigingen, verzekering.
- *medicijnen* = als je medicijnen gebruikt voor lichamelijke en/of geestelijke stoornissen neem je deze in zoals voorgeschreven (het gaat hier specifiek om het innemen, de 'medicatiemanagement')
- *Kennis en gebruik van anticonceptie:* (leeftijdsadequaat) kennis van anticonceptie en juist gebruik van anticonceptie indien nodig.
- *apparaten en producten* = de apparaten (zoals telefoon, computer, televisie e.d.) en producten (zoals tandpasta, voorbehoedmiddelen, scheermesjes, vuilniszakken e.d.) gebruik je als je ze nodig hebt en waarvoor ze bedoeld zijn.

Indicatoren

- *Uitvoering van de gebieden van de instrumentele ADL*
 - meerdere gebieden niet uitgevoerd (1) / enkel gebied niet uitgevoerd of meerdere gebieden beperkt uitgevoerd (2) / enkel gebied beperkt uitgevoerd (3) / uitvoering onbeperkt (4 en 5)
- *Gebruik van hulp(middelen) bij de uitvoering van de instrumentele ADL*
 - gebruikt hulp(middelen) (4) / gebruikt geen hulp(middelen) (5)
- *Leeftijdsadequaat gebruik maken van instanties (communicatie met en diensten van instanties gebruiken)*
 - weet gezien de leeftijd te weinig van welke instanties er zijn, wat je er mee moet doen en hoe ze te benaderen. (2) / weet beperkt wat van instanties af en krijgt gezien de leeftijd veel hulp bij het contact leggen met en het gebruik maken van instanties (3) / weet van instanties af, maar krijgt gezien de leeftijd enige hulp bij het contact leggen met en het gebruik maken van instanties (4) / maakt leeftijdsadequaat gebruik van instanties (5)

Aandachtspunten

Wanneer de gebieden van instrumentele ADL tijdig en adequaat door een andere persoon binnen het huishouden (voor de jongere) worden uitgevoerd is de jongere op deze indicator van het domein volledig zelfredzaam: de gebieden van de instrumentele ADL zijn uitgevoerd, hoe de jongere dat heeft georganiseerd in het huishouden (de oorzaak van dat het is uitgevoerd) is niet van belang (tenzij de jongere dat hulp van buiten het huishouden krijgt: zie hieronder).

Personen die een of meer instrumentele activiteiten van het dagelijks leven met hulp van anderen (mantelzorgers en/of professionele hulpverleners) of met hulp van hulpmiddelen (bijvoorbeeld begeleiding bij het reizen, administratieve ondersteuning, hulp bij kleine reparaties in en om het huis) uitvoeren scoren een 4 (voldoende zelfredzaam) op dit domein. Met andere woorden, de jongere die komt waar hij wil en moet zijn; waarbij de boodschappen, het huishoudelijk werk en de administratie zijn gedaan; als nodig de medicijnen volgens recept inneemt en apparaten gebruikt als bedoelt (mede) dankzij de hulp van anderen buiten het huishouden of een (speciaal) hulpmiddel is voldoende zelfredzaam.

Bij de scores 1, 2 en 3 is het gebruik van hulp(-middelen) niet belangrijk omdat er enkele/ meerdere activiteiten zijn die niet/ beperkt worden uitgevoerd.

Sociaal netwerk

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot Sociaal netwerk gaat over het aantal en de kwaliteit van relaties met leeftijdgenoten, familie en volwassen steunfiguren buiten het huishouden. Een belangrijke vraag binnen dit domein is of de jongere voldoende contact heeft met personen om zich heen, voor de nodige steun en begeleiding in zijn groei en ontwikkeling.

We maken daarbij onderscheid tussen contact met leeftijdgenoten en contact met familie of volwassen steunfiguren buiten het huishouden. Beiden typen contact zijn belangrijk voor jongeren. De kwaliteit van het sociaal netwerk is van belang omdat een jongere een heel omvangrijk netwerk kan hebben dat enkel bestaat uit personen waar hij, indien nodig, niet op kan rekenen en/of die een negatieve invloed hebben op het gedrag van de jongere (zgn. 'belemmerende contacten', bijvoorbeeld een drugsnetwerk, of vrienden die crimineel actief zijn).

Indicatoren

- *Contact met familie of volwassen steunfiguren buiten het gezin*
 - geen (1) / weinig (2) / enig (3) / voldoende (4)
- *Contact met leeftijdgenoten*
 - geen (contacten) (1) / weinig (2) / enig (3) / voldoende (4) / vaak (5)
- *Belemmerend contact*
 - veel (2) / weinig (3) / nauwelijks (4) / geen (5)
- *Kwaliteit van het sociaal netwerk*
 - ernstig sociaal isolement (1) / gezond sociaal netwerk (5)

Aandachtspunten

Op dit domein houd je, mogelijk nog meer dan op andere domeinen, rekening met de beleving en waardering van de jongere. Wanneer de jongere geen behoefte heeft aan contact met familie of andere volwassenen en voldoende zegt te hebben aan een klein aantal contacten met leeftijdgenoten kun je dit beoordelen als voldoende contact met familie of andere volwassenen en voldoende contacten met leeftijdgenoten. Let wel, het is dan wel extra belangrijk om de informatie die je krijgt op waarde te schatten (en als nodig door te vragen). Bovendien is het helemaal ontbreken van contacten met leeftijdgenoten of contacten met familie of andere volwassenen en wel belemmerende contacten nooit goed. Ook contacten online, bijvoorbeeld via social media, kunnen belemmerend (bijv. online pesten) of steunend zijn.

Familieleden, vrienden of mensen die een zorgrelatie met de jongere hebben (mantelzorgers) kunnen ook belemmerende contacten zijn. Bedenk dat geweld, mishandeling en verwaarlozing door mensen in het sociaal netwerk van de jongere (die niet tot het huishouden behoren) op dit domein wordt gescoord. Negatieve seksuele interacties met mensen in het sociaal netwerk van de jongere vallen ook onder belemmerende contacten.

De indicatoren (steunende en belemmerende contacten) gaan over contacten, niet over individuen. Eén individu kan zowel een steunend als belemmerend contact zijn voor de jongere. Je beoordeelt uiteindelijk het totaal aan steunende en totaal aan belemmerende contacten.

Maatschappelijke participatie

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot maatschappelijke participatie gaat over de mate waarin de jongere deel neemt aan maatschappelijke, gestructureerde activiteiten en organisaties. Het betreft zowel de deelname van de jongere als de aanwezigheid van bevorderende of belemmerende externe factoren (bijvoorbeeld transport, tijd, kinderopvang e.d.). Deelname aan elke vorm van georganiseerde activiteit zoals een sportclub, een vereniging, (school-)comité, religieuze organisaties, en steun- of adviesgroepen wordt als maatschappelijke participatie beschouwd. Bezoek aan café, coffeeshop of andere uitgaansgelegenheden valt niet onder maatschappelijke participatie.

Het veroorzaken van overlast is in dit domein opgenomen als een negatieve vorm van maatschappelijke participatie: waar je aan de positieve kant van het spectrum iets bijdraagt aan de maatschappij, neem je aan de negatieve kant iets weg of maak je iets kapot in (of aan) de maatschappij.

Indicatoren

- *Mate van participatie*
 - niet van toepassing door crisissituatie of overlevingsmodus (1) / maatschappelijke geïsoleerd (2) / nauwelijks participierend (3) / enige participatie (4) / actief participeren (5)
- *Negatieve participatie (overlast)*
 - ernstige overlast (1) / overlast (2)
- *Hindernissen om (meer) te participeren*
 - logistieke, financiële of sociaal-maatschappelijke hindernissen om meer te participeren (3) / persoonlijke hindernis (motivatie) om meer te participeren (4)

Aandachtspunten

Score 1 (acuut probleem) op dit domein is de enige score in de hele ZRM Jongeren waarmee je zegt dat het domein zelf (maatschappelijke participatie) niet van toepassing is omdat de situatie van de jongere geen participatie toelaat (de jongere is aan het overleven).

Externe hindernissen zoals logistiek (vervoer), financieel (geld voor contributie of materiaal), of sociaal-maatschappelijk (taboe, stigma, vooroordelen) scoren een 3 (beperkt zelfredzaam). 'Interne'(persoonlijke) hindernissen zoals motivatie (met enige participatie) beoordeel je als voldoende zelfredzaam. Geestelijke of lichamelijke gezondheidsproblemen nemen we *niet* mee als hindernissen bij dit domein. In het geval van gezondheidsproblemen gaat het hier om het *ontbreken van oplossingen* voor dit gezondheidsprobleem waardoor je niet kan deelnemen (een hindernis). Bijvoorbeeld een niet rolstoeltoegankelijke ruimte.

Justitie

Beschrijving

Zelfredzaamheid met betrekking tot justitie gaat over of de jongere op dit moment, of in het (recente) verleden, in aanraking is gekomen met politie en justitie. Wanneer de jongere op dit moment zaken bij justitie heeft lopen zou dat mogelijk kunnen interfereren met een eventueel zorg-, huisvesting- of dagbestedingstraject. Het hebben van een strafblad zou mogelijk invloed kunnen hebben op de arbeidstoeleiding of scholing. In veel gevallen zullen eerst justitiële zaken moeten worden gesloten voordat andere trajecten kunnen worden gestart.

Politiecontacten gaan over alle staande- en aanhoudingen door politie voor een overtreding of misdrijf. Justitiële zaken zijn over het algemeen zaken met betrekking tot het strafrecht, de status is als volgt gedefinieerd:

- *Krijgt straf* (openstaande zaak). De jongere moet voor de rechter verschijnen (heeft een dagvaarding). Met name de huidige onzekerheid over de nabije toekomst maakt het een acuut probleem;
- *Heeft straf* (lopende zaak). De jongere zit in detentie, heeft een taakstraf, extramurale detentie (elektronisch toezicht), maar ook zgn. OM-transacties (voor bijvoorbeeld rijden zonder rijbewijs, of opgeven valse identiteitsgegevens) e.d.;
- *Geen straf (meer) mits* hij zich aan door de rechter gestelde voorwaarden houdt. De jongere is vrij onder voorwaarden na een straf (voorwaardelijke invrijheidsstelling) of in plaats van straf (voorwaardelijke straf);
- *Geen straf maar straf gehad*. De jongere is gestraft, heeft de straf ondergaan maar kan op dit moment eventueel enkele nadelige gevolgen van ondervinden (bijvoorbeeld omdat hij misschien geen Verklaring Omtrent Gedrag kan krijgen);
- *Geen straf*. Jongere heeft (al lang) geen straf gehad. De jongere heeft nooit een strafbaar feit gepleegd, zo lang geleden een strafbaar gepleegd dat het niet meer op zijn strafblad staat, of de jongere is niet juridisch vervolgd voor het plegen van een strafbaar feit. Er is geen belemmering om, indien nodig, een Verklaring Omtrent Gedrag te krijgen.

Indicatoren

- *Frequentie van contact met de politie*

- zeer regelmatig (maandelijks) (1) / regelmatig (meerdere keren per jaar) (2) / incidenteel (eens per jaar) (3) / zelden (minder dan eens per jaar) (4) / geen (5)
- *Status van justitiële zaken*
 - openstaande zaken (1) / lopende zaken (2) / voorwaardelijke straf of voorwaardelijke invrijheidsstelling (3) / strafblad (4) / geen strafblad (5)

Aandachtspunten

Op het domein Justitie neem je, anders dan op de meeste andere domeinen, incidenten die verder in het verleden (een jaar geleden) hebben plaatsgevonden mee in de beoordeling. Dit heeft te maken met het feit dat justitiële contacten mogelijk langdurige gevolgen hebben.

Personen met een strafblad scoren maximaal een 4 (voldoende zelfredzaam) op dit domein.

De meeste lichtere verkeersovertredingen, bijvoorbeeld boetes voor zwartrijden, zonder licht fietsen of te hard (maar niet veel te hard) rijden, vallen *niet* onder het strafrecht maar worden via administratief-rechtelijke weg afgedaan (een schikkingsvoorstel). De aanhouding door de politie beoordeel je wel als een politiecontact, maar als de boete is betaald is het geen justitiële zaak. In het algemeen geldt dat een overtreding/ misdrijf alleen een justitiële zaak is als de officier van justitie de zaak in behandeling neemt.

Heb je vragen, opmerkingen, ideeën, suggesties over de Zelfredzaamheid-Matrix?
Stuur een bericht naar: zrm@ggd.amsterdam.nl

Bezoek ook eens de website van de ZRM voor meer informatie, publicaties en training.
www.zelfredzaamheidmatrix.nl

Bijlage 1: ZRM Jongeren[®] 2020

Instructie: beoordeel het huidig functioneren (hoe gaat het NU) op basis van wat u weet (informatie uit observatie, niet uit interpretatie) en ga uit van volledige zelfredzaamheid (scoor van rechts naar links). Zie de Handleiding ZRM-Jongeren voor verdere toelichting.

DOMEIN	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Financiën	groeïende complexe schulden	beschikt niet over vrij besteedbaar inkomen <i>of</i> groeiende schulden door spontaan of ongepast uitgeven	- beschikt over vrij besteedbaar inkomen van ouders zonder verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften (zak geld) - eventuele schulden zijn stabiel <i>of</i> zijn onder beheer	- beschikt over vrij besteedbaar inkomen van ouders met enige verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften (zakgeld, en kleding-/ lunchgeld) - gepast uitgeven - eventuele schulden verminderen	- beschikt over vrij besteedbaar inkomen (uit klusjes <i>of</i> (bij)baan) met enige verantwoordelijkheid voor noodzakelijke behoeften - aan het eind van de maand is geld over - geen schulden
Werk & Opleiding	- geen (traject naar) opleiding/ werk <i>of</i> werk zonder adequate toerusting/ verzekering - geen zoekactiviteiten naar opleiding/ werk	- geen (traject naar) opleiding/ werk - wel zoekactiviteiten gericht op opleiding/ werk <i>of</i> 'papieren' opleiding (ingeschreven maar niet volgend) <i>of</i> veel schoolverzuim /dreigend ontslag <i>of</i> dreigende dropout	volgt opleiding maar loopt achter <i>of</i> geregeld verzuim van opleiding/ werk <i>of</i> volgt traject naar opleiding (trajectbegeleiding, coaching voor schoolverlaters)	- op schema met opleiding <i>of</i> heeft startkwalificatie met tijdelijke baan/ traject naar opleiding/ traject naar werk - zelden ongeoorloofd verzuim	- presteert zeer goed op opleiding <i>of</i> heeft startkwalificatie met vaste baan - geen ongeoorloofd verzuim
Tijdsbesteding	- afwezigheid van activiteiten die plezierig/ nuttig zijn <i>of</i> geen structuur in de dag - onregelmatig dag-nacht ritme	- nauwelijks activiteiten die plezierig/ nuttig zijn - nauwelijks structuur in de dag - afwijkend dag-nacht ritme	onvoldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn <i>maar</i> voldoende structuur in de dag <i>of</i> enige afwijkingen in het dag-nacht ritme	- voldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn - dag-nacht ritme heeft geen negatieve invloed op het dagelijks functioneren	- tijd is overwegend gevuld met plezierige/ nuttige activiteiten - gezond dag-nacht ritme
Huisvesting	dakloos <i>of</i> in crisisopvang	voor wonen ongeschikte huisvesting <i>of</i> dreigende huisuitzetting	veilige, stabiele huisvesting <i>maar</i> slechts marginaal toereikend <i>of</i> verblijft in niet-autonome huisvesting (instelling)	- veilige, stabiele en toereikende huisvesting - gedeeltelijk autonome huisvesting (begeleid wonen)	- veilige, stabiele en toereikende huisvesting - autonome huisvesting (zelfstandig wonen) - woont bij ouders/ verzorgers
Huiselijke relaties	geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ misbruik/ verwaarlozing	relationele problemen met leden van het huishouden <i>of</i> dreigend geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ misbruik/ verwaarlozing	- spanningen in relatie(s) met leden van het huishouden - probeert eigen negatief relationeel gedrag te veranderen	relationele problemen met leden van het huishouden <i>of</i> spanningen tussen leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig	- wordt gesteund en steunt binnen het huishouden - communicatie met leden van het huishouden is consistent open
Geestelijke gezondheid	- geestelijke noodsituatie - een gevaar voor zichzelf/ anderen	(chronische) geestelijke aandoening <i>maar</i> geen gevaar voor zichzelf/ anderen - functioneren is ernstig beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem (incl. gedrags- ontwikkelingsproblematiek) - geen behandeling	- geestelijke aandoening - functioneren is beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem (incl. gedrags- en ontwikkelingsproblematiek) - behandeltrouw is minimaal <i>of</i> beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	- minimale tekenen van geestelijke onrust die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven (ook puberteit) - functioneren is marginaal beperkt door geestelijke onrust - goede behandeltrouw <i>of</i> geen behandeling nodig	- geestelijk gezond - niet meer dan de dagelijkse beslommingen/ zorgen

Lichamelijke gezondheid	• een noodgeval/ kritieke situatie • direct medische aandacht nodig	• (chronische) lichamelijke aandoening die medische behandeling vereist • functioneren is ernstig beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem • geen behandeling	• lichamelijke aandoening • functioneren is beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem • behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	• minimaal lichamelijk ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten • functioneren is marginaal beperkt door lichamelijk ongemak • goede behandeltrouw of geen behandeling nodig	• lichamelijk gezond • gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen)
Middelengebruik	• (gedrags-) stoornis/ afhankelijk van het gebruik van middelen of van games/ gokken/ seks/ internet • gebruik veroorzaakt/ verergert lichamelijke/ geestelijke problemen die behandeling vereisen	• gebruik van middelen of problematisch 'gebruik' van games/ gokken/ seks/ internet • aan gebruik gerelateerde lichamelijke/ geestelijke problemen of problemen thuis/ op school/ op het werk • geen behandeling	• gebruik van middelen • geen aan middelengebruik gerelateerde problemen • behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	• geen middelengebruik ondanks sterke drang of behandeling met potentieel verslavende middelen zonder bijgebruik • goede behandeltrouw of geen behandeling nodig	• geen middelengebruik • geen sterke drang naar gebruik van middelen
Basale ADL	• een gebied van de basale ADL wordt niet uitgevoerd • verhogering of uitdroging of bevuilding/ vervuiling	• meerdere gebieden van de basale ADL worden beperkt uitgevoerd	• alle gebieden van de basale ADL worden uitgevoerd maar een enkel gebied van de basale ADL wordt beperkt uitgevoerd	• geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL • krijgt hulp of gebruikt hulpmiddel	• geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL, zoals eten, wassen en aankleden • geen gebruik van hulp(middelen)
Instrumentele ADL	• meerdere gebieden van de instrumentele ADL worden niet uitgevoerd • woningvervuiling of onder/over-medicatie of geen administratie of voedselvergiftiging	• een enkel gebied van de instrumentele ADL wordt niet uitgevoerd of uitvoering op meerdere gebieden is beperkt • weet gezien de leeftijd te weinig van welke instanties er zijn, wat je er mee moet doen en hoe ze te benaderen	• alle gebieden van de instrumentele ADL worden uitgevoerd • uitvoering van een enkel gebied van de instrumentele ADL is beperkt • weet beperkt van instanties af en krijgt gezien de leeftijd veel hulp bij het contact met instanties	• geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL • krijgt hulp van buiten het huishouden of gebruikt hulpmiddel • weet van instanties af, maar krijgt gezien de leeftijd enige hulp bij het contact leggen met en het gebruik maken van instanties	• geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL • krijgt geen hulp van buiten huishouden en maakt geen gebruik van hulpmiddelen • maakt leeftijdsadequaat gebruik van instanties
Sociaal netwerk	• ernstig sociaal isolement • geen steunend contact met familie of met volwassen steunfiguur buiten gezin • geen steunend contact met leeftijdgenoten	• geen steunend contact met familie of met volwassen steunfiguur buiten gezin • weinig steunend contact met leeftijdgenoten • veel belemmerend contact	• enig steunend contact met familie of met één volwassen steunfiguur buiten het huishouden • enig steunend contact met leeftijdgenoten • weinig belemmerend contact	• voldoende steunend contact met familie of met volwassen steunfiguren buiten het huishouden • voldoende steunend contact met leeftijdgenoten • nauwelijks belemmerend contact	• gezond sociaal netwerk • veel steunend contact met familie of met volwassen steunfiguur buiten het huishouden • veel steunend contact met leeftijdgenoten • geen belemmerend contact
Maatschappelijke participatie	• niet van toepassing door crisissituatie of in 'overlevingsmodus' of veroorzaakt ernstige overlast	• geen maatschappelijke participatie of veroorzaakt overlast	• nauwelijks participeren in maatschappij • logistieke, financiële of sociaal-maatschappelijke hindernissen om meer te participeren	• enige maatschappelijke participatie (meedoen) • persoonlijke hindernis (motivatie) om meer te participeren	• actief participeren in de maatschappij (bijdragen)
Justitie	• zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie of openstaande zaken bij justitie	• regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie of lopende zaken bij justitie	• incidenteel (eens per jaar) contact met politie of voorwaardelijke straf/voorwaardelijke invrijheidstelling	• zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie of strafblad	• geen contact met politie • geen strafblad

